

Љиљана Бојанић²⁸
Универзитет у Београду, Учитељски факултет

Оригинални научни рад
Методичка теорија и пракса број 2/2019.
УДК: 371.694:004
стр. 279-288.

ДЕЧИЈЕ ПРЕФЕРИРАЊЕ И ОПХОЂЕЊЕ ПРЕМА КУЋНИМ ЉУБИМЦИМА

Резиме: Кућни љубимци пружају велики допринос у социјалном, когнитивном и емоционалном дечијем развоју. Сагледавајући важност кућних љубимаца у животу детета, рад је усмерен на опхођење и преферирање кућних љубимцима. Испитаници су били ученици четвртог разреда основне школе у Београду. Занимало нас је колико и које кућне љубимце ученици преферирају, а потом и да ли се ученици разликују у односу на пол и поседовање љубимца по питању бриге и опхођењу према истим. Применили смо дескриптивну статистику, док смо као технику користили t-тест. Резултати су показали да су дечаки и девојчице у великој мери уједначени по питању поседовања кућног љубимца као и да ученици највише преферирају псе као кућне љубимце, потом рибице и мачке. Не постоји статистички значајна разлика између дечака и девојчица при пријатељском опхођењу према кућним љубимцима. Постоји статистички значајна разлика између ученика који имају и који немају кућног љубимца када је у питању пријатељско опхођење. Било би занимљиво истражити због чега деца више преферирају псе, рибице и мачке а мање кућне љубимце попут хрчка, папагаја и слично. Наредна истраживања могу се односити на емоционалну приврженост ученика према кућном љубимцу.

Кључне речи: ученик, кућни љубимац, брига, поседовање, мишљење.

²⁸Љиљана Бојанић, Пива Караматијевића 28, 064/330-56-17, ljiljanabojanic@uf.bg.ac.rs.

УВОД

Приликом истраживања о теми наишли смо на релативно мали број домаћих истраживача који су се бавили присуством кућног љубимца у животу детета и опхођењу према истом. Истраживање коју су реализовали Hawkins и Williams показало је да постоји емоционална повезаност између кућних љубимаца и деце. Поседовање кућних љубимаца позитивно утиче на психолошко, емоционално здравље деце и одраслих. У позитивне аспекте убрајани су мањи ризици од депресије, бољи квалитет живота, мање стреса у будућности. Присутност кућног љубимца током детињства може утицати на преузимање одговорности у будућности, повећање емпатије и показивање веће хуманости у каснијем животу. Позитивне стране кућних љубимаца пронађене су у разним врстама животињама али највише у мачкама и псима, потом и код мањих љубимаца попут птица и зечева (Hawkins, Williams, 2017). Како бисмо допринели наведеним предностима поред преузимања љубимца, неопходно је да родитељ буде свестан одговорности коју прихвата. Пружањем позитивног модела деци, родитељ доприноси развоју свести о значају и важности улоге власника кућног љубимца.

У наредном истраживању приказаћемо на које све начине кућни љубимци могу да допринесу дечијем развоју, истражићемо да ли ученици имају кућног љубимца и које врсте љубимаца преферирају. Такође, покушаћемо да истражимо и колико ученици исказују бригу и како се опходе према истим.

Теоријски приступ проблему

Истраживање у Хрватској које се односило на бројност и врсту кућних љубимаца обухватило је 480 ученика четвртог, шестог и осмог разреда основне школе. Резултати су показали да 63% испитаника има једног или више кућних љубимаца, 17% нема кућног љубимца. Од испитаног узорка (64%) 21% има два кућна љубимца док 15% има три или више кућних љубимаца. Највећи број деце 80% за кућног љубимца има пса или мачку док преосталих 20% има неког другог кућног љубимца (Smojver-Ažić, Topalović, 2010). Бројно присуство кућних љубимаца у домовима доказало је још једно истраживање спроведено на узорку од 88. деце узраста 3-6 година. Резултати указују да половина испитаника има кућне љубимце, међу којима је 21. дете које је имало пса и 19. деце које има мачку, док је 14. деце имало друге врсте животиња за љубимца. Поред деце испитивани су и родитељи где је утврђено да су процене родитеља о повезаности њихове деце са кућним љубимцем биле у високој међусобној корелацији са развојем њихове деце (Poresky, Hendrix, 1990). Уколико родитељ жели да развије особине и способности које ће омогућити ближи однос детета и љубимца, било би од великог значаја да познаје дечије способности на одређеном узрасту. У Америци, у држави Конектикат спроведено је истраживање са децом другог, петог, осмог и једанаестог разреда (укупно 267 деце) које се односило на дечије знање, ставове и

понашање према животињама. Истраживањем су закључена три степена развијања дечије перцепције животиња. Велике промене на узрасту 6-9 године уочене су на емоционалним везама са животињама док су код деце на узрасту 10-13 година забележене у когнитивном, чињеничном разумевању и знању о животињама. Дрastiчна промена при етичкој бризи, еколошком уважавању животиња и природном окружењу примећена је на узрасту 13-16 година. На основу добијених резултата, аутори су увидели да су могућности образовања о животној средини различите у зависности од узраста. Период између прелаза у други и пети разред био би најпогоднији за истицање афективне бриге о животињама. Са друге стране, период између петог и осмог разреда нуди најперспективније могућности за развој когнитивног аспекта и разумевање животиња, док би период од осмог до једанаестог разреда био најпогоднији за развијање етичког и еколошког поштовања животиња и природе (Kellert, 1984).

Како поседовање различитих животиња код куће утиче на дечије ставове и знање према популарним и непопуларним животињама истражено је у Словачкој 2006. године. Узорак је чинило 1297 деце, узраста 10-15 година. Популарне животиње чинилу су зечеви, бубамаре, веверице, док су у непопуларне животиње убројане штеточине, вукови и мишеви. Наведене животиње су међусобно поређене и резултати су показали да деца имају мање знања али повољније ставове према популарним животињама. Поседовање кућног љубимца је више повезано са позитивним ставовима, бољим знањем како о једним тако и о другим животињама. Девојчице су више биле наклоњене зечевима и веверицама док су дечасти позитивније ставове показали према мишевима и вуковима. Није било разлике у половима испитаника када су у питању ставови према штеточинама и бубамарама. На питање поседовања животиња код куће, 67% деце је дало позитивне одговоре од чега 47% деце је рекло да има само кућног љубимца, док је животиње са фарме и кућне љубимце имало 19% деце, мање од 3% деце има само животиње са фарме. У односу на дечаке, девојчице су биле бројније када је у питању поседовање кућног љубимца. Најчешће животиње које су деца наводила су пас, мачка, хрчак, зец, риба, папагај, кокошка. Такође, истраживање је показало да млађа деца више поседују животиње у односу на старију децу (Prokop, Tunnicliffe, 2010). Имајући у виду претходне резултате, занимљиво истраживање чинио је узорак од 228 студената треће и четврте године са смера за образовање васпитача и смера за образовање учитеља, Учитељског факултета у Београду. Наиме, резултати су показали да на укупном нивоу узорка 78% студената је имало кућног љубимца у детињству док тренутно има 53% (Мишчевић Кадијевић, 2018). Имајући у виду да је живот младих данас све бржи, поставља се питање да ли је можда недостатак слободног времена, страх од одговорности или животиња један од фактора који утиче на смањење кућних љубимаца са порастом година.

Брига о кућном љубимцу подразумева бројне активности које захтевају одређено време, посвећеност, одговорност. Деца која проводе слободно време гледајући телевизију троше много мање калорија у односу на децу која су физички активна. Један од разлога високог степена гојазне деце је и физичка активност (Божин,

2011). Истраживање у Београду из 2013. године које је спроведено на узорку од 243. ученика основношколског узраста показало је да 30% деце има проблем са предгојазним стањем док је 8% деце гојазно. Дечаци су више гојазни, те је тако 12% дечака и 8% девојчица у гојазном стању, 33% дечака и 27% девојчица је у предгојазном стању (Пајић и сар., 2016). Уколико ученик свакодневно изводи и шета пса два до три пута дневно, доприноси здравијем животу детета. Сложићемо се са ауторима да контакт са животињама има велики допринос и позитиван утицај на здравље човека као и на осећање сопствене вредности. Аутори Бек и Кечер сматрају да би будућа истраживања о здрављу човека требало да размотре присуство љубимца у кући као и однос између власника и самог љубимца (Beck, Katcher, 2003). Сматрамо да је физичка активност једна значајна предност, јер поред задовољавања потребе животиње за кретањем и ученици доприносе побољшању свог здравља. Такође, дајемо допринос смањењу броја гојзне деце, којих је данас нажалост све више.

Показивањем љубави, бриге према кућном љубимцу, веза између детета и кућног љубимца све више јача. Студија у Шкотској и Великој Британији на узорку од 1217. деце (углавном узраста између 7 и 12 година) испитивала је везаност деце за кућне љубимце. Резултати показују да већина деце, односно 67% је имало кућне љубимце док је 54% имало сопствене кућне љубимце. Љубимци који деца најчешће имају су пси 35 %, мачке 22 %, мале животиње попут рибица, корњача, водоземаца 21%, птица 2% и осталих 4%. Резултати t-тестова показали су да су девојчице постигле значајно већи број везаности за кућне љубимце него дечаци свих старосних група. Такође, девојчице су показале веће саосећање, брижно понашање према животињама у односу на дечаке (Hawkins, Williams, 2017).

Наведена истраживања указују на то да већина деце има кућне љубимце и да је пас најбројније наведени кућни љубимац. У нашој земљи је мали број истраживања који се бави наведеном темом те сматрамо да је потребно проширити и наведени проблем бриге деце о кућним љубимцима више актуелизовати.

МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

Циљ истраживања био је да испитамо колико деце има кућне љубимце, колико они брину о њима и колико су пријатељски настројени. Истраживање је реализовано током маја, 2019. године у ОШ „Бановић Страхиња“ у Београду. Од стране одговорних лица у школи добијено је одговарајуће одобрење за реализацију истраживања и коришћење планираног инструмента. Узорак је чинило 99 ученика четвртог разреда основне школе, од чега је било 50 дечака и 49 девојчица. Статистичка техника коју смо користили била је t-тест, док је инструмент преузет преузет од страних истраживача Hawkins, D. R., Williams, M. J. из студије *Childhood Attachment to Pets: Associations between Pet Attachment, Attitudes to Animals, Compassion, and Humane Behaviour*.

Резултати су обрађени дескриптивном статистиком помоћу статистичког програма SPSS/20.

Приликом обраде података скоровали смо зависне варијабле у две групе које се односе на показивање бриге и пријатељских односа према кућним љубимцима. У варијаблу коју смо назвали *Брига* убројали смо првих седам ставки („ударам га“, „милујем га“, „играм се“, „шетам га“, „чешљам га“, „проводим време“, „дозвољавам да буде у мојој соби“). У варијаблу *Пријатељство* убројали смо наредне три ставке („причам тајне“, „дајем воду“, „плачем када сам тужан“). Последња ставка била је „агресија“ која је имала једну ставку, те смо је изоставили у даљим анализама. Независне варијабле биле су пол и поседовање кућног љубимца.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Прво што нас је занимало колико ученика има кућног љубимца. Резултати су показали да од укупног броја испитаника 51% ученика има кућног љубимца. Када је у питању пол испитаника можемо рећи да су уједначени с обзиром да 50.5% дечака и 49.5% девојчица имају кућне љубимце. Велики број деце навео је да би волео да има кућног љубимца, што би могло да буде мотивација родитељима да додатно развијају љубав према животињама. Одласком у тропикаријум, зоолошки врт доприносимо развијању интересовања и љубави према животињама. Према истраживању које је спроведено са родитељима ученика трећег разреда у Београду 2017. године, деца су у највећем броју случајева били иницијатори одласка у зоолошки врт (Бојанић, 2017). У дечијим одговорима уочили смо да велики број деце има или би желео да има расног пса. Само један одговор био је да испитаник има пса мешанца као кућног љубимца, док су се у осталим одговорима могле пронаћи бројне расне псе попут померанца, лабратора, хаскија и слично. Такође, 53% ученика навело је да има или би желео да има пса што га чини најпопуларнијом животињом међу кућним љубимцима ученик, на другом месту налазе се рибице са 10.3%, потом мачке са 9.4% и 5.1% ученика има корњаче за љубимца.

Т-тестом смо истражили да ли пол и поседовање кућног љубимца утиче на бригу и пријатељски однос са кућним љубимцима. Прво што смо истражили било је да ли пол утиче на бригу и пријатељски однос према кућним љубимцима.

Дескриптивна статистика

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
briga1	99	1.00	3.29	1.5541	.49288	1.025	.243	.725	.481
prjateljstvo1	99	.33	1.00	.6162	.17766	.183	.243	-.460	.481
Valid N (listwise)	99								

Табела бр. 1: Резултати дескриптивне статистике.

Услови t теста су испуњени, вредност Левиновог теста за варијаблу *Брига* износила је .913. Дакле, $t(97) = .701$, $p > 0.05$ што нам указује да не постоји статистички значајна разлика између дечака и девојчица када је у питању брига о кућним љубимцима.

Имајући у виду да су у истраживању у Шкотској и Великој Британији девојчице показале да су више пријатељски настројне, истражили смо да ли пол утиче на пријатељски однос према кућним љубимцима. Вредност Левиног теста била је .070. Резултати t-теста били су следећи $t(97) = .718$, $p > 0.05$, односно не постоји статистички значајна разлика између дечака и девојчица при пријатељском односу према кућним љубимцима.

Друга независна варијабла била је поседовање кућног љубимца. Т-тестом смо истражили да ли поседовање кућног љубимца утиче на бригу и пријатељски однос према кућним љубимцима.

Поседовањног љубимца на утицај бриге о истом је било прво што смо истражили. Вредност Левиновог теста износила је .043, док је $t(97) = 2.980$, $p > 0.05$ што нам указује да не постоји статистички значајна разлика између ученика који имају и који немају кућног љубимца када је у питању брига о истим.

Следеће што смо желели да сазнамо јесте да ли постоји статистички значјна разлика између ученика који имају и који немају кућног љубимца када је у питању пријатељски настројен однос. Вредност Левиновог теста износила је .266. Након испуњених услова t-тест је указао на следеће $t(97) = -.604$, $p < 0.05$. Постоји статистички значајна разлика између ученика који имају и који немају кућног љубимца када је у питању пријатељски однос према кућном љубимцу. Ученици који имају кућног љубимца показали су више пријатељски настројен однос.

ДИСКУСИЈА

Циљ нашег истраживања био је да истражимо колико деце има кућне љубимце и како се опходе према њима. У поређењу са претходно наведеним истраживањима уочићемо да је број ученика који имају кућне љубимце релативно сличан резултатима нашег истраживања. Било би занимљиво спровести анкету која би обухватила родитеље и истражити њихово мишљење и разлоге који утичу на одлуку преузимања или непреузимања кућних љубимаца. Родитељи би требало да имају на уму да кућни љубимци могу понудити деци аспекте емоционалне везаности као што су емоционално везивање, посебно пријатељство као и одржавање близине и сигурно уточиште (Carr, Rockett, 2017). Ученици су највише интересовања показали за пса као кућног љубимца. С обзиром да је у већини претходно наведених истраживања пас најпопуларнија животиња као кућни љубимац, може се поставити питање због чега ученици преферирају псе више у односу на мачке али и остале животиње.

Деца на узрасту од десет година показују задовољство на сваком умећу који раде, постају страсни читаоци, добро решавају проблеме (Vud, 2008). Можда би управо тада, не само родитељи већ и учитељи, требало додатно посветити пажњу и помоћи ученику да уочи на које начине може помоћи животињама, преузети на себе организацију одређених потреба животиња, развијати емпатију, допринети уважавању потреба животиња и многе друге. Истраживање спроведено на 12 основних школа на територији ужег центра града Београда, истражило је питање степена мотивисаности ученика за учење. Резултати указују да откривање новина, истраживање, изложеност изазовима су активности у којима ученици уживају. Ученици препознају лично ангажовање као важан услов учења и мотивације за учење, али и да је важно планирање и организација учења. Међутим, наставници, за разлику од ученика, сматрају да су ученици више заинтересовани за друге активности ван школе. Занимљив резултат истраживања односио се и на ставове ученика према природи, значаја и могућности развијања мотивације за учење у школском контексту. Наима, ученици истичу значај наставникових поступака који су усмерени на различите начине рада током учења и наставе уз подстицање и подржавање самосталности ученика на когнитивном нивоу (Вучетић, 2016). Уважавајући наведене одговоре, као предлог учитељи али и наставници би тебало да уводе иновације у рад са ученицима у виду употребе мобилних апликација, сарадње са организацијама које се баве удомљавањем животиња. Резултати истраживања из 2017/18. године у Београду су показали да ученици седмог разреда имају дигиталне компетенције за примену мобилних апликација у ванучионичкој настави природе и друштва (Томић и сар., 2019). Такође, учитељи заједно са родитељима могу организовати различите радионице где могу пустити децу да истраже и осмисле начине на које могу усрећити кућног љубимца, помоћи родитељима када је у питању брига о истим, организовати и направити временски план

о исхрани и шетњи животиња, одржавања кућица, гостовање родитеља као предавача и слично.

Истраживање реализовано у Србији 2012. године са 200 директора основних школа бавило се питањем партиципације родитеља у васпитно-образовном процесу. Резултати су показали да директори наводе приредбе, прославе, уређење школског простора, учествовање у хуманитарним акцијама и активностима школе као посебан вид успешне сарадње са родитељима. Такође, они високо вреднују учествовање родитеља у васпитно-образовним активностима али као највећу препреку у комуникацији са родитељима сматрају незаинтересованост родитеља за комуникацију са школом као и мањак комуникационих вештина (Врањешевећ, 2012). Сматрамо да би радионице, проведено слободно време са групом деце и кућним љубимцима, размена идеја помогле у зближавању и допринеле смањењу потенцијалних баријера успешне комуникације на релацији директор-родитељ, родитељ-родитељ, родитељ-дете, дете-дете. Провођењем слободног времена са кућним љубимцем, прављењем играчака, мажењем кућног љубимца омогућавамо ученицима да додатно ојачају своје емоције и приврженост према истим. Развијањем свести о одговорности према животињама утичемо на будућност и смањење броја напуштених животиња којих је све више.

T- тестом смо доказали да не постоји статистички занчајна разлика између дечака и девојчица када је у питању брига и пријатељски однос према кућним љубимцима. У истраживању спроведеном у Шкотској и Великој Британији девојчице су показале веће брижно понашање у односу на дечаке, али свакако би требало узети у обзир и то да је наше истраживање спроведено на мањем узорку те у томе можемо пронаћи потенцијални разлог различитих резултата. Према (Hawkins, Williams, 2017) директан контакт са животињама током детињства, као што је брига о кућним љубимцима, може подстаћи развој везаности за кућне љубимце што можемо преписати разлогу наших добијених резултата да су веће пријатељско понашање према љубимцима показали ученици који имају истог.

ЗАКЉУЧАК

Велики утицај на децу поред родитеља и школе има и околина у којој одрастају. Суочавајући се са ситуацијама у свакодневном животу, деца имају прилике да развијају одговорност, вештине и способности које се могу применити како у контакту са људима тако и са животињама. Одростањем уз кућног љубимца омогућавамо пријатнију атмосферу у породици, доприносимо развијању емпатије према животињама али и људима, пружамо деци могућност развијања хуманости и помагању слабијих од себе, што су особине које је потребно развијати на најранијем узрасту. Препреке попут страха према одговорности, издвајања слободног времена, посвећивање пажње, материјалних услова, родитељи не би требало да сматрају као непревазиђену препреку ка набављању кућног љубимца. Релативно уједначен број испитаника са и без кућног

љубимца може да буде подстицај родитељима којима имају кућне љубимце да заједно са децом укажу на бројне предности присуствовања пса, мачке, корњаче у животу породице. Сматрамо да би родитељи и учитељи могли на бројне начине да допринесу развоју свести о потребама кућних љубимаца. Шетња и игра са љубимцима, омогућавањем амбијента где дете истражује и манипулише у великом броју могу да замене игрице на телефону и бригу о виртуелним љубимцима. Наредна истраживања могу се спровести на већем узорку и у школама ван града и упоредити да ли постоји разлика између ученика у градским и руралним срединама. Такође, будућа истраживања могу се усмерити на емоционалну приврженост ученика према кућном љубимцу.

Литература:

1. Hawkins, D. R. and Williams, M. J. (2017). Childhood Attachment to Pets: Associations between Pet Attachment, Attitudes to Animals, Compassion, and Humane Behaviour. *Environmental Research and Public Health*. 14(5), 490.
2. Smojver-Ažić, S. i Topalović, Z. (2010). Uloga kućnih ljubimaca u socioemocionalnom razvoju djece školskog uzrasta. *Napredak*. 151 (2), 171-194.
3. Poresky, R. H. and Hendrix, C. (1990). Differential effects of pet presence and pet-bonding on young children. *Psychological Reports*. 67 (1), 51-54.
4. Kellert, S. R. (1984). Attitudes toward animals: Age-related development among children. IN: M.W. Fox, Linda Mickley (Eds.) *Advances in animal welfare science 1984/85* (43-60). Washington, DC: The Humane Society of the United States.
5. Prokop, P. and Tunnicliffe, S. D. (2010). Effect of keeping pets on children's attitudes toward popular and unpopular animals. *Anthrozoos*. 23 (1), 21-35.
6. Мишчевић Кадичевић, Г. (2018). *Упознавање предшколске деце са околином: специфичности методичког приступа основним садржајима*. Београд: Учитељски факултет.
7. Божин, А. А. (2011). *Увод у психологију школског детињства*. Београд: Учитељски факултет.
8. Пајић, Б.З., Гардашевић, Ђ. Б. и Јаковљевић, Т.С. (2016). Преваленца гојазности код деце основношколског узраста. *Иновације у настави*. 29 (1), 105-116.
9. Beck, A. M. and Katcher, A. H. (2003). Future direction in Human-Animal Bond Research. *American Behavioral Scientist*. 47 (1), 79-93.
10. Бојанић, Љ. (2017). Значај посећивања зоолошких вртова од стране породица млађег школског узраста. У: Vilmos, J. i Horák. R. (ур.). *Évkönyv* (75-84). Szabadka: Újvidéki Egyetem.
11. Carr, S. and Rockett, B. (2017). Fostering secure attachment: Experiences of animal companions in the foster home. *Attachment Human Development*. 19 (3), 259–277.
12. Vud, Č. (2008). *U korak s razvojem*. Београд: Kreativni centar.
13. Вучетић Лалић, З. Н. (2016). Могућности развијања мотивације за учење:

- перспектива наставника и ученика. *Иновације у настави*. 29 (1), 1-15.
14. Томић, Б., Ристић, М. и Благоданић, С. (2019). Мобилне апликације у ванучионичкој настави природе и друштва. *Методичка пракса*. 13 (1). 195-216.
15. Врађешевић, Ј. (2012). Партиципација родитеља у образовно-васпитном процесу: могућности и ограничења. *Иновације у настави*. 25 (3), 15-26.

Ljaljana Bojanic
Faculty of teacher Education University of Belgrade

CHILDREN'S PET PREFERENCES AND TREATING PETS

Abstract: Pets contribute significantly to social, cognitive and emotional development of children. Taking into consideration the importance of pets in a child's life, this paper is focused on treating pets and children's pet preferences. The subjects were fourth-grade pupils in a primary school in Belgrade. We wanted to find out if children prefer pets and which ones, and then whether pupils differ in terms of gender and pet ownership regarding pet care and treating. Descriptive statistics have been applied, while t-test has been used as a technique. Results show that boys and girls are largely in the same position regarding pet ownership, and that pupils preferred mostly dogs as pets, which were followed by fish and cats. There is no statistically significant difference between boys and girls considering friendly pet treating. There is a statistically important difference between pupils who have pets and those who do not regarding friendly treating. It would be interesting to research why children prefer dogs, fish and cats to pets like hamsters, parrots etc. Further research can be focused on emotional attachment of pupils to pets.

Key words: pupil, pet, care, ownership, opinion.

Рад је примљен 10. 12. 2019. године, а рецензиран 20. 12. 2019. године.